

"ROBOTCHYJ NAROD"
(The Working People)
The official organ of the Ukrainian Social Democratic Party, Affiliated with the S. D. Party of Canada.
Published weekly by
The Executive Committee of the U. S. D. P. of Canada.
at 873 Main St. Winnipeg, Man.
M. Popovich, Editor.

Subscription \$1.50 a year in Canada.
Elsewhere \$1.75.

"РОБОЧИЙ НАРОД"
одиниця в Канаді і найстарша в Америці соціал-демократична часопись, орган Укр. Соц. Дем. Партії в Канаді.

Виходить щотижня.
Редактор М. Попович.

Передплата на "Р. Н." вносить:
в Канаді \$1.50, а в других краях \$1.75 на рік

Рукописи не звертає ся.

За оголошення редакція "Р. Н." не відповідає.

Адреса до "Р. Н." та на:
"ROBOTCHYJ NAROD"
Box 3658, (St. B.) Winnipeg, Man.

Робітничий Голос.

Недавня "протирегістраційна, протиконскрипційна і противоєнна промова" посла Ф. Дж. Діксона в манітобському парламенті, набрала немало шуму. На голови противників регістрації і конскрипції посилались з тої нагоди нові, ще сильніші громи.

Дехто кричав, щоб їх до в'язниць позамикали, дехто згадував, що їх належало б постріляти, бо одиниця нічого інше не є, як "зрадник". Прем'єр Манітоби Норріс заявив, що лише за уязненням тих "зрадників". "Торонто Телеграм" домагався також, щоб "со г'ялістами і тими, що взагалі виступають проти війни, так зажакувати тюрем, аби аж ноги тюремних вікнами на двір стирчали."

Діксон і т. Ріга, послів до манітобського парламенту, т. Квіна, Путі, Сімсона, Віллітона і Скобеля, членів міської ради в Вінніпегу — окликано "зрадниками". Після Діксонів промови в парламенті, кожний із промовлявших відгук "патріотичних" політиків уважав за свій патріотичний обов'язок нап'ятувати "зрадника" за його "зрадницьку" промову. Здавалося, що "страха ради" ніхто в парламенті не посьміє боронити поглядів висловлених Діксонем. Але все таки відомо було, що в ман. парламенті є сим разом, ще один "зрадник", соціал-демократичний посол з північного Вінніпегу, т. Р. А. Ріг. Тож очікувано, чи він що скаже.

І він сказав. В понеділок вечером він вголосив таку знамениту промову, що його противники зветь її "знаменитою, глибокою, поважною і ширкою". Гучні олески присутної на галерії аудиторії раз у раз переривали його промову, так, що він мусів просити о заперестанні тих аплявзів.

Про щож він говорив і як?... Він говорив про всякі справи, які були обговорювані в парламенті, та найважливішими з них були, — справа поправки "Акту Відшкодованя для Робітників", справа "шпиталу для туберкульозно-хорих", регістрація, конскрипція і війна.

Ріг був дотепер і здасть ся остане до кінця сеї парламентарної сесії, одиноким послом, що отверто признає слушність виводів посла Діксона в справі регістрації, конскрипції і війни.

Він ще раз повторив, що запорука дана Беннетом і Борденом на конференції Екзекутиві "Трейде енд Лейбор Ковнеі" в Отаві в справі регістрації була порушена правительством сейчас по тій же конференції, що народні інтереси підпорядковувалися під інтереси горстки капіталістів, котрі на них збивають капітал для себе; що перше всего всі багатства держави повинні бути забрані на власність народу, коли має ся в народі вимагати найбільших жертв. Тимчасом тепер в робітників вимагає ся всего, навіть їхнього життя і все те віддає ся на жертвенні Короля Капіталу.

"Обидві капіталістичні політичні партії, — ліберальна і консервативна — говорив т. Ріг — використовують війну для забезпечення собі кориснішого політичного становища."

Звертаючись до прем'єра Манітоби Норріса, котрий говорив, що всіх тих, що були

проти регістрації належить залакувати до тюрми, від спитав його, чи він був би з тим, щобі послати до тюрми його "партаманів", лідера ліберальної партії, С. В. Лоріа і Л. Кея, нона, ліберального кандидата на посаду до домініального парламенту при дооповняючих виборах з округу Дорчестер в Квебеку, а те, що вони виступають проти конскрипції? Беннона поставив на кандидата вожд лібералів, Лоріа; він і відгав за його передвборчу платформу, в котрій Беннон заявляв ся проти конскрипції. Норріс повинен етже і для них мати такуж саму мірку справедливости, як і для соціалістичних і робітничих представителів в Манітобі, що заявили ся проти конскрипції. Шо лихе ту, не може бути добрим в Квебеку. Чи в Квебеку агітація проти конскрипції не є вже "зрадою" тому, що там серед недоволеного французького населеня тим способом легче мандати до парламенту здобути?... В такому разі святі обуреня Мр-а Норріса є лише облудою.

В тютю своєї промови т. Ріг оповідав, як то послі манітобського парламенту в його присутности в трамваї говорили, що він і Діксон "зрадники" і їх належить розстріляти. Один із них сильно збудований муштина, мігби бути прекрасним жовніром; він зробив гріш на спекуляційнім "рілістейським" інтересі.

"Для дійсного патріота, що не годить ся з моїми поглядами, котрий надіває "какі" (восячке чакі) і їде на фронт, я маю респект, але для таких фізично здорових, крикливих патріотів, що уникають "какі", я маю лише невисказану погорду і призирство."

Тов. Ріг заявив дальше, що не інвазія Бельгії похнула Англію до війни, але проми слова і торговельна ривалізація; що Росія зовсім не є "чемпіоном" демократії. Він пригадав про справу Федоренка "по якого протягала ся седи драпінна царська лаба" і про масу політичних збітців з Росії.

"Пановане британської фльоти на морях спровокувало так само війну, як і німецький милітаризм. Милітаризм, борба о пановане на морях і недекларативний характер дипломатичних переговорів довели до війни."

При кінці він зложив признане тим борцям, що бороли ся за ідею, котрій він служить. Його обов'язком є ту на місці борити ся за охорону робітничих прав, виборених робітниками перед війною, яким тепер грозить поважна небезпека.

"Робітничя класа заопікує ся по братньому повернувшими жовнірами і тоді, коли крикливі патріоти забудуть їх" — закінчив т. Ріг.

Так говорив "зрадник", той, що зраджує капіталістичну облуду, а служить інтересам робочого люду. Навіть противники його мусіли признати, що говорив він "розумно і ширю, тільки — кажуть — він переочив той факт, що тепер в воєнній часі про се не повинно ся говорити."

Але робітники, в імені котрих він промовляв, розуміють, що оно якраз наоборот тепер той робітничий голос повинен сильніше греміти, чим в інший час, — "бо пора є велика єсть..."

Із Хроніки Революційної Борби в Німеччині.

(З нелегальної німецької революційної газети "Спартак", ч. 1.)

Страйк-протест 60.000 робітників Берліна і Браншвайгу проти суду над Лібкнехтом, відбувшій ся в липни 1916 р., поділав як іскра кинена в горючий матеріал. Той страйк показав, що широкі маси робочого люду знова одушевлені жаждою боротьби проти пануючих клас, що сі робітничі маси не хотять оставати ся на дальше добровільним орудем, послухною жертвою в руках оборонців імперіалістичної війни.

Страйк викликав велике вражінє на "власть імущих", не глядя на те, що число протестувавших робітників єще много разів меньше від тої маси пролетаріяту, котра покищо єще без наріканя корить ся своєю судбі. Пануючі класи — не без основ — предвиджують, що надходить нова ера класової борби пролетаріяту. І проти грозячої небезпеки они знова витискають старі способи борби і міри насильства.

Про се говорять нам вїсті, які одержуємо зі всіх кінців краю. До нас доходить вїсті про епідемію арештовань, процесів і жестоких засудів. Але і вїсті про відновленє класової борби пролетаріяту доходять до нас в немалій скількості.

З Хемніца пишуть нам: серед робітників-металників міста Хемніц помічає ся дуже серйозне оживленє. Не зважаючи на зраду пп. Носке і Гайльмана (посли з того округу), недавно страйкували робітники фірми Рейнекер, працюючи виключно для воєнних потреб. Они домагали ся підвишеня заробітної плати. Три години після проголошеня страйку їх домаганя заспокоєно. В фабриці льомотовля Гертмана, котра виробляє також і тяжкі артилі, застрайкували в головній сесії 1916 р. робітники обидвох підприємств Страйк продовжав ся один день. Офіційні представителі професіонального союзу не руководили страйком, але навпаки, великою перешкаджали йому. "Самілість" робітників явила ся для тих "проводників" цілковитою несподіванкою. Крім підвишеня платні на 20 проц, робітникам домагали ся еше обов'язкового засомотрованя їх споживчими продуктами. В часі переговорів з підприємцями, робітники однак, дали себе зговорити і згодили ся на підвишенє платні всего на 10 проц. Але недоволенє і жажда борби безсумнівно ростуть серед робітників.

В віддалених місцевостях гірського округу в Меран, Дельбін, Ельсниц, Йогансгергенштадт, Шварценберг опозиція, хоч і поволи, але безустанно міцніє.

В Ессен з'організовано 16. серпня, 1916. величаву демонстрацію. Соц. дем. організація назначала на вечер того дня віче. Оголошенє про те віче поміщено в буржуазній пресі — в соціалістичній пресі, з причини попередньої цензури, сего оголошенє не можна було помістити. Поліція вимагала від оратора, котрий мав виступити на тим вічу, щоби він говорив в дує "райхскандлера". Оратор відкинув се домаганє в найрешучіший спосіб.

В назначений час вечером зібралось около 2000 людей. Але перед входом до салі пишала ся напис: "Назначенє на нині віче не може відбутися". Кілька мінут перед майбутнім початком віча з'явилось ся кількох робітників приклонників опозиції. Они зірвали оповістку поліції про заборону віча і підняли оклики: "Нехай живе увязнений Карл Лібкнехт!" Сейчас робітники установили в ряди і в порядку рушили до міста. Демонстранти перейшли через стацію, попри мійський театр, редакцію "Рейнсько-Вестфальської Газети", окружної команди, приюту для жовнірів і зїздам — на Лібберцую площу.

Многотисячна товпа співала "Марселезу" і другі революційні пісні. Оклики: "Нехай живе Лібкнехт! Проч з війною!" — оглушували воздух. Поліція нероз пробувала а-рештувати вихвачених із товпи демонстрантів, але товпа кожного разу відбивала арештованих. Демонстрація мала й свої наслідки. Секретара жєнської соц. дем. організації закликано в поліцію, де йому заявлено, що за повторенє такого виступу робітників відвічальність спаде на цілу організацію.

На відбувшій ся при кінці серпня вічу в Ессені особливо ярко виявив ся настроій мас. Віче було скликане комітетом товариства консумерів. Зібралось около 3.300 людей і серед них заледо чи було 400 членів буржуазних партій. Референт почав агітувати за війною "до кінця" і настроювати зібраних проти Росії і Англії. Але його бесіда стрінула ся з сильним відпором зі сторони зібраних. З посеред публіки почули ся озлоблені замїтки і крики, що вся ся війна веде ся ради інтересів капіталістів. Коли оратор закінчив свою промову патетичним зазивом до борби за продовженє війни, товпа відповіла йому писканєм і свистом. Тільки дєнеде по чули ся поодинокі олески. Член професіонального союзу металників виступив проти референта. На промову референта, повну національної ненависти, він відповів промовою в інтернаціональнім дусі. Промову його переривано громовими олесками зі сторони слухачів.

(Докінчене в слід. числі).

Пролетар -- Буржуї -- Інтелігент

III. Інтелігент.

Інтелігент — слово зовсім чужостороннє, але понятє його у нас цілковито своє. В французській мові є прикметник "інтелігент" що значить — розумний, або бістроумний, поантливий, але в нас се слово має інше значінє. В західній Європі се слово і його розумінє в нашім зміслі майже незвісне. В романах Прєво і Бурже стрічаємо тини інтелігентів, але в тих мертвих фігурах чувєт ся, як далекі они від життя. А в нас се слово і його понятє широко звязанє ся і всім зроуміє. Правда, може дехто перестерігаючий чистоту мови й числитє се слово "варварством", але оно так вже ввійшло в славянських мовах в уживанє, що викинути його годі і треба з ним "мирити ся".

Коли говоримо: "наш інтелігент" то уявляємо собі не лише чоловіка розумного, о-бразованого (не всі інтелігенти розумні і о-бразовані), але також чоловіка поїдаючого певні умови і моральні основи, свідомого сво-го достоїнства. Російський інтелігент, се

наслідник "разночинца". "Разночинец" — слово уживанє після реформи шістдесятих років, а значить оно — молодіш захоплені новими струями нових часів; походить він звичайно з міщанського, ремісничого, сільського поміського та джаківського роду; він віддалє ся від старого життя, від традицій своєї сім'ї і ставити творити новий стан, занявши широкє місце в житю — інтелігенцію. Після шістдесятих років, той інтелігент я-вляє ся поборником нових початків в житю, літературі і штупці; він ненавидить все, що старе, заскоружле, не терпить авторитетів; він старає ся все перевірити критикою і критика його груба, різка, часто односторонна, тому, буває й несправедлива, але она є кори-сною, бо колише мертве болото і порушує застоювшій ся воздух. Писарєв, Добролюбов, Чернишевський — критики; Успенський, Левітов, Рєшєткінов, Помяловський — белетристи; Рєпін, Криксовий, Антокольскій — артисти — ось представителі тої "разночинної" інтелігенції. В наших часах з її нутра вийшли такі люди як: Горькій і Шалаєв.

Якже ми представляємо собі інтелігентно-го нашого чоловіка — інтелігента? В теперішніх часах і обставинах, се не є чоловік завсїди залятий умовою працєю і заробляючий нью на житє; бувають інтелігентні робітники і інтелігентні хлібороби. Інтелігент після нас, хтєб він не був, розумієт ся є чоловіком письменним, а відтак його образованє може сягати і найбільших височин; він дєщо читав, — певну серію письменників, переважно поступових, ліберальних. Інтелігент — хтєб він не був — ні за що не повірить, що земля операв ся на трох китах, або на великому слонєві; він скорох приймає "на віру" науку, про те, що земля округла, хочєб се було йому трохи труднє до зрозуміння (сам Лев Толстой свідомо присвоїв собі се понятє доперва в тридцятім році свого життя).

Інтелігент признає деякі права для других людей; про жєнщину він думає, що она має такі самі права, як і він.

Свідомість личного достоїнства в ньому завсїди сильно розвинена і часто виражає ся в не дуже приємній виді — злишнім обиджуванєм ся; але нервність і чутливість у інтелігента з визначнішим умом тільки робить його коректнішим і делікатнішим в відношеню до його окруженя.

Інтелігенція недавно появила ся на сцені нашого життя, але вже відіграла значну ролю в нашій сучасній історії: она пробудила народ і внесла в його низини світло свідомости. Она еше не сказала свого послідного слова і хто знає, чи її не призначає в будучині дуже важна роля в історії нашого життя.

Після Н. Мамлецової.

В. Винниченко.

ТАЛІСМАН.

Це вже виходило за межі всякого найміцнішого терпця. То був не коридор політичних в'язнів, а якийсь допотопний хаос, над яким, лєначе дух, залопотано й без ладу вітав наш короткозорий староста в пенсє і велосипедистському картузику.

Хто як хотів так і робив. Тому не подобав ся його камера. Він бере свою манатки і без всякого ваганя переходить в другу. Там, розумієт ся, зараз-же з сего приводу гвалт, крик, протести, зібраня, дискусії. Цього вра-звєт згук дверей у клозєт; він цілий день ходить і "стріляє" так, що подушки на койках підстрибують. Тутот викурював ся з такою швидкістю, начє ним топили в кухні. Почта не доставлялась, провалювалась. Газети ми не бачили. Передачі являи ся по камерах і з'їдали ся під ковдрами. Доходило до того, що замість шости грудоз дукру почали брати по восьми, а то й по десяти. Все це не вищувало нічого доброго.

А найголовніше — побіг наш одсував ся в невідомо далєчє. Без старости, без ладу в коридорі, без дисципліни в камері — робити далі підкоп було абсолютну неможливо. Се було відомо навіть Задунаєву.

Правда, нас тікало неботато, всего сім д ш, срочних і безсрочних даторжан. Всі ми були зібрані в одній камері, всі більш чи м неш негативно відносились до каторги і мовили бути на волі. Але цього було мало, — для продовженя підкопу треба було, щоби прийимин в нашій камері, звідки він ся підкоп, була абсолютна дисципліна.

Ну, а не з нашим велосипедистом улаштувати було так же легко, як з струмочком, що залопотано й прожогом котить ся з гори. Цей чоловік міг довести до сказу найлагіднішу людину. І не чим ничим, як своєю стараністю, усєрдям, клопотливістю. Ви його ніколи не побачите лежачим, є, ні, він весь

— рух турбота. ри в камеру, чот кричить, запишу лобі йому не вис промочував ся с. Але все це було бив так, що вся давала тільки шк таж устроєватис факт.

І зверх усього спеціаліст по агр ло зачутись в як мля", "хозяиств. Скрині уже там. вяди, то вриваєт А як аргументів мога швидче виг ракета, маха ру чить з долу, одби нить і замовкає т витягнуть до спр

Крім усього, се го мали швидко о йому наш побіг о треба було такого лад хаосови і кот ний в утечі.

Але тут діло що певній частин подобав ся. Дея дєяким з принцип хильниками цьог сти індивідуалісти Залєтаєв. В цій вав себе страшен затишно, як у теї днях сидів по сус на койці поруч з своїми найближчи двали, грали в карт ської та французєв зневажав і тіл вав, коли не вил ру. Тоді він вибі (частіш усього, спадала на нелєг неї довгі етбожки спокійно й з гумо пікали, лице його зов, сині очі з б лись і він почина ходив до найпалє його за барки, си лив:

— Ти чого? Чо А за ним зараз жє шка, Замірайло, з жуки руки, з інте ртє. Звичайно, ш цї питаня хутко в спокійнішє, з цї з проклямації " на вікно, падав вав:

"На базє У нево А нагр І у ней

З койки підкоп живости й експрє тав стрібував, з дини камери й за го хор моменталь — Холегу! — ючи Тимошкі.

Тимошка тоне вав ся, підкинува "На окне З віногра Віноград Салавей і Залєтаєв споч гами, поводив п головою. Потім д ко підкинував і з — Жару більш Тимошка зраз в груди, струєву розлягав ся:

"Спой Про жє А жист До чєн

Шо далі розви сті, з більшим вав Залєтаєв. впадав в екстаз хрипло вигукує "Ти халє Кавалєр Вак тако Да любіт Поді, под

І після цього із дуба витєсаню мочку, тяжко д його ставала ще була похожа на чучєрєність за найгладше зачи